

SZILÁGYI DEZSŐ

TERMÉSZET UTÁN RAJZOLTA

SÍK SÁNDOR

MÁSODIK KIADÁS.

BUDAPEST 1891

BUSCHMANN F. KÖNYVNYOMDÁJA

TARTALOM

	l.ap
I. A Szilágyi legenda.....	3
II. Szilágyi, az igazságügy megváltója.....	8
III. Az új aera.....	11
IV. Szilágyi beváltatlan váltói	15
V. Szilágyi, a burokrata.....	17
VI. Szilágyi a lejtőn	19

I.

A Szilágyi legenda.

A közéletben gyakran észlelhető, különösen hol tehetségekben hiány van, hogy egy-egy embernek neve szárnyra kél, s idővel egész mondanakör szövődik körüle, mely providentialis férfiúvá avatja. Kérdezd az egyest, hogy miért dicsóíti, senki sem tudja az okát megmondani, – „mert mindenki dicsóíti.”

Ha azután eljön az idő, hogy az ily férfiú tettekben mutassa nagyságát, gyakran csak azért emelkedett fel a magasba, hogy ott tehetetlenségét közszemlére tegye. Az ilyen ember veszedelmes a közjóra. A geniusához kötött remény, melynek szárnyain felemelkedett, csak üres szavakat kap táplálékul, a tettvágytól telített léggör lassanként szétpuffad: s a kedvező alkalom ez alatt elvész.

1889. év május havában egy külföldi tudós betutazta hazánkat. Tanúja volt, miként úszott akkor örömben az egész ország. S mindenfelől ugyanazon egy név zúgott fülébe: Szilágyi Dezső!

E név ismeretlen volt előtte. Ki ez a magyar Messiás? Meggyőződni kívánt, hogy tulajdonképen miben rejlik e nagy férfiú nagysága ?

A jogászok.

Mindenekelőtt az érte annyira rajongó jogászoknál tudakozódott, hogy mi alapon várnak oly sokat tőle?

Ezek azt felelték: eddig ugyan még nem tett semmit az igazságügy terén, de nagy államférfiú!

A történészek.

Felkereste a történészeket, megtudni, hogy mit alkotott a nemzetnek?

Azt felelték: semmit; de első rendű jogász!

A könyvtárnokok.

Felkereste könyvtárainkat, megismerni műveit, hogy azokban csodálhassa általában magasztalt geniusát.

A könyvtárnokok ihletteljesen azt felelték: óh, az nagy politikus! De könyvet nem írt, csak nyugtákat.

A politikusok.

A politikusokhoz fordult. Gondola, hogy egy politikai Kató talán, ki nagy jellemével elbűvöl.

Politikai múltja elég változatos, volt a válasz. Kezdte mint radikális lap munkatársa, volt deákpárti, mérsékelt ellenzéki, pártonkívüli, végre átkanyarodott a kormánypárthoz; tényleg sohasem volt tagja semmi pártnak, mert mindenütt külön pártot tisztelt saját személyében; de kitűnő szónok!

A rhetorok.

A ház nagy szónokai felvilágosították kétkedőnket, hogy miben rejlik Szilágyi szónoklatának varázsa.

Szónoklata azon fajból való, melyet a sykophansok míveltek. Nem az igazság fenségével hat, hanem a vitatkozás gymnasztikájával. Beszédei dialektikai erőmutatványok. Logikus szerkezet, ízetlen alak, lényegben egy-két sovány érv nyújtogatása. Lelkesedés és erős meggyőződés helyett fennhéjázó doceálás. Kiérezni, hogy épúgy képes volna érvelni az ellenkező álláspont mellett, ha politikája vagy szeszélye úgy kívánná. Beszéde imponál, különösen azoknak, kik nem értik. Meggyőz, de csak azt, ki a tárgyat egyedül az ő beszédéből ismeri. S csak addig erős, míg meg nem támadják.

Szilágyi barátai.

Kétkedőnk kezdte a dolgot nem érteni. Min alapul hát ez az általános csodálat?

Okoskodott: bizonyára elbűvölő modorával bilincselte az embereket magához!

Erre már épen fejeiket rázták még Szilágyi legnagyobb tisztelői is. De nem győzték eléggé hangoztatni, hogy mily hatalmas munkaerő!

Szilágyi, a nagy munkaerő.

Most már ostromolta Szilágyi közel ismerőseit, mutassák meg múltjából, hol s miben nyilvánult hát e férfiú óriási munkaereje?

Ez irányban alaposan felvilágosították.

Az 1868. évtől a mai napig terjedő magyar törvénytárból nem mutathat fel Szilágyi egyetlen egy szakaszt, melyet ő csinált volna.

Pályáját az ügyvédségen kezdte, de e fáradtságos hivatást csakhamar szegre akasztotta s hivatalt vállalt. Ott mások munkájának kifogásolásában művésznek bizonyult, de maga nem szeretett dolgozni. Taktikája már akkor is a negatívban nyilvánult.

Egész lénye ki van fejezve következő állítólagos nyilatkozatában: „Miből áll a világ? Én belőlem és másokból, de ezek mind szamarak.”

Tisza Kálmán Szilágyinak egyik fulminatoriuma után még a Házban is szemére vetette, hogy mily keveset dolgozott mint hivatalnok.

Rebesgetik, hogy a minisztériumban, hol szolgált, még hírmondónak sem maradt utána egyetlen ügydarab.

A kormány közköltségen tanulmányt útra küldte Angliába, s midőn visszajött, sem jó szóval, sem fenyegetéssel nem lehetett rá venni, hogy a jelentést megírja; máig sem csinálta.

Másfél évtizedes egyetemi tanársága alatt egyetlen sort sem írt. Saját barátai véleménye szerint is nehezen feltehető, hogy tudós, még pedig egyetemi tanár – kinek kenyere a szakirodalom – tudományát, ha van, oly hermetice magába zárja, hogy abból tizenöt év alatt egyetlen betű se lásson napvilágot; különösen nálunk, hol minden még készülöben van, s hol a haza rászorul arra, hogy minden fia ismereteinek kincseit a köz javára hasznosítsa.

Mindig tagja volt a képviselőház jogügyi bizottságának, de soha részt nem vett annak érdemleges

munkájában. Még a büntető törvénykönyv tárgyalásánál is csak a jogügyi bizottság első üléseiben jelent meg, az általános vita alatt, nagy szavak ködében; többé nem látták.

Ha ilyen volt egész életén át, dümmögé tudósunk, nem értem a hozzá fűzött vérmes reményeket, mert ötven éves korán túl nem igen szokott az ember természete megváltozni.

A rejtély megoldása.

Végre egy nemzeti kaszinóbeli szolgáló fülébe súgta a rejtély magyarázatát Most már tisztában volt.

II.

Szilágyi, az igazságügyi megváltó.

Szilágyi ministerségének második évfordulója közeledik.

S mily szomorú az igazságügy képe! Korszakalkotóként ünnepeelt elsőrendű államférfiú áll élén, a közvélemény pajzsával, támogatva még az ellenzék által is, és a legkisebb várakozásokat sem képes kielégíteni!

Ügyérkedése ép oly meddő, mint tanársága volt.

Teljesen benne vagyunk a régi toldozó-foltozó rendszerben. Egész politikája abban áll: ígéretetni mindent, és semmit meg nem tartani.

Míg egyes ministertársai mind nagyobb és nagyobb sikerek felé haladnak, ő rohamosan zónázik a fiaskó felé.

Ékesszóló példát nyújt arra, hogy nem minden arany az országra nézve, a mi a képviselőházban fénylik.

A jogászok előtt eljátszotta szerepét. A Curiától az utolsó vidéki járásbíróig, a bizalom iránta ország-szerte eltűnt. Még ma sem tudjuk, mit akar. Vajon ő tudja-e?

Ha a szó tett, a gög erély, a fufang bölcsesség, Szilágyi a ministerek mintája.

Időről időre kiáll a házban, mint egy Atlas, ki- nek vállain a világgömb nyugszik, kivágja hatalmas alakját, s az egész ház néma figyelme között feltárja az új aera kincses kamráit. Azaz: pompázó nagyképűséggel eldeklamálja a jogreform czímtábláit, minden beszéde egész indexe s mintakollekciója a jelszavaknak, pávakerekeket hány, szellemes röppen- tyűk tűzijátékát ragyogtatja: de a tett terén csön- des, kényelmes, terméketlen.

Beleszól jobbra balra minden más ressortba, de neki eszméi nincsenek, hanem örökké töprenkedik. Mióta eszét bírja, mindig nagy dolgokra készült. De soha bele nem fogott semmi nagyba.

Merően doctrinair. A felhőkben jár s nem veszi észre a mindennapi élet bajait.

Ezért oly habozó s inops consilii. Kerül mindent, a mi nagyobb koncepciót s fáradtságot igényel, de mohón kapkod a piacról felszedett ötletek után, hogy mégis aliquid fecisse videatur.

S amilyen tétovázó, hol dönteni kell, ép oly ingadozó, ha már határozott. Ma így, holnap amúgy.

Ma fennen hirdeti, hogy a polgári törvénykönyv csakis egységesen alkotható meg, holnap a darabos kodifikató szükségét bizonyíthatja. Egy nap az ügy- védi kényszert proklamálja, másnap ugyanazt per- horreskálja. Ma a kúriára bízza a revisiót, holnap a táblára. Eleinte oda nyilatkozott, hogy az Istennek sem enged több táblát, mint hatot; lassanként lett belőle tíz, s végre Debreczennek juttatott tizen- egyediket, elmetszve ezzel Nagyvárad életerét.

Megdöbentő tervszerűtlenség nyilvánul tettei- ben. Senkire sem hallgat, mert mindenkit lenéz. De megbízottainak eszméket még sem ad. Ha azután a

kész tervezetet hozzák, nem hatol belé, el sem olvassa, hanem úgy tesz, mint tett Teleszky intési eljárásával, és Plósz első javaslatával. Beharangozta velük az országot, s midőn a szakemberek e javaslatokat szétmarczangolták, megtagadta a szerzői felelősséget, s az ellenkezőre adott megbízást.

Érdekes világot vet kényelmességére az a czifra helyzet, melyben hír szerint nemrég találta magát. Valamely törvényjavaslat tárgyalására Bécsbe lett híva. A javaslatot, mely ministersége óta asztalán hevert, még nem olvasta volt. Gondolta, hogy majd a vasúton elolvassa. Azonban megesett rajta, hogy a vasúti kocsiban elaludt. Tárgyalásra kerülvén a javaslat, első szakaszait tudta, de arról, hogy a többiekben mi foglaltatik, sejtelemmel sem bírt. Ő természetesen beszélt hosszan és sokat, de a bécsi urak egymásra néztek s távozása után kárörvendve mondogatták: ha ez Magyarország legnagyobb jogásza, milyenek lehetnek a többiek!

III.

Az igazságügyi új aera.

Mily hűhóval kezdte működését!

Parlamentí salto mortaléi számára két abroncs-tartó kellett: két államtitkár! Évi 6000 forint helyett évi 30,000 forint kodifikationalis czélokra. Két kúriai s két táblai bíró áll rendelkezésére. S szaporította az osztálytanácsosi állásokat.

Nézzük e nagy cséplógép mellett a termést.

A negatívumban rögtön erősnek mutatkozott. Készen találta az örökösödési javaslatot, már a jogügyi bizottság is letárgyalta volt; félre dobta. Készen találta a hagyatéki eljárásról szóló javaslatot; félre dobta. Készen a bünvádi eljárás javaslatát; félre dobta. Készen az ügyvédi rendtartási javaslatot; félre dobta. Készen a bírói fegyelmi eljárás reformjáról szóló javaslatot; félre dobta.

Pozitív alkotásai eddig: a törvényszéki doktorok tanácsán s az ügyészi pénzkezelés körüli néhány intézkedésen kívül, a táblák szétbontása.

Mint Tisza Kálmán, ő is azzal kezdte, hogy a bírói függetlenséget felfüggesztette.

A táblák szétbontása! Divatos jelszó, nem szükséges hozzá tudás, nem kell fejtörés, és kitűnő alkalom a hatalmi kéjézet kielégítésére. Ezt felkarolta.

Az eljárások megalkotása előtt s így azokkal való összhangba hozatal nélkül neki ront egy kísérletnek, mely írásbeli rendszer mellett oktalan, szóbeliség mellett felesleges, mert szóbeliség mellett értelmes közbenső fokra szükség nincs. Németországban az első kormányjavaslat elejtette a felebezést, s Bismark a jogászok ellenére csakis politikai okokból, a partikularismus nyomása alatt, kényszerült engedni. Az a sok apró német állam, melynek mindegyike Oberlandesgerichttel bír, semmi áron sem akart megnyugodni a centralisatióban. Hasonló okok működnek Ausztriában. Prága, Lemberg, és a többi nagyobb tartományi városok szintén görcsösen ragaszkodnak az ősrégi időktől fogva náluk székelő felső bíróságokhoz. Mi szerencsésebbek vagyunk. Nem kell ily adott tényezők ellen küzdenünk. Felső bíróságunk székhelye a magyar politikai góczpont. S most magunk oszlatjuk fel a központi magyar táblát! Mintha annak szétbontásától függne az igazságügy regenerációja! Pedig igazságügyi szempontból is káros, mert következményeiben a törvénykezést vissza fogja sülyeszteni az annak országosítását megelőzőtt állapotokba, midőn még a helyi érdekekkel s közigazgatással össze volt gomolyítva.

A szóbeliség behozatala címén világgá bocsájtott első javaslata olyan volt, mint ha valaki romladozó kunyhóját palotává akarná átalakítani, és e czélból fejlődmi pazarlással rendezné be a souterraint, de fölötté meghagyná a rozoga alkotványt régi állapotában, s még a souterrainnek is csak fele részét alakítaná át. A kis ügyeknek szóbeliséget, a nagy ügyeknek írásbeliséget irt elő, és egy és ugyanazon perben

más rendszerű eljárást az alsó bíró, mást a felső bíróság számára! Midőn e tervezet megjelenésére a jogászok országos gúnykaczaja felelt, visszavonta, s újabb tervezet készült: melyben ismét – két lelket követel a magyar bírótól! Ugyanaz a bíró az egyik perben mérlegelje a bizonyítékokat szabadon, csakis saját lelkiismerete mérlegén; a másik perben pedig mondjon igazságot egész tanú, másfél tanú, fél s negyed bizonyítékok összeszámítgatása alapján. S a kis ügyek számára nagy törvénykezési apparatus pompáz, mely szinte roskadoz a biztosítékok és perköltségek terhe alatt; a nagy ügyek számára pedig ugyancsak fenntartja az írásbeliség egész lomtárát, tetézve azzal, hogy a kisebb ügyeknek szentelt eljárás következtében itt az elintézés még lassúbb, a hátralékok száma még nagyobb lesz.

Hát Abdera Magyarország ?

A bírói és ügyési szervezet javítása címén javaslatba látunk szedve verebek csiripelte naiv ötleteket, köztük nem egy olyat, mely egyenesen a byzantinismus fejlesztésére, a ministeri mindenhatóság rendszeresítésére, újjászervezés helyett a bíróságok desorganisatiójára alkalmas.

A büntető törvénykönyv revíziójának jelszavát is hallotta itt-ott, midőn minister lett. Felszedte ezt a jelszót is. Majd megmutatja ő, hogy minden bajból kisegíti a büntető jogszolgáltatást! Mintha bizony egyéb dolgunk nem volna, mint a meglevő szerves törvényművek felbolygatása. Három irányban mutatkozott baj: a büntetési rendszer túlságosan bonyolódott; sok a magánindítványi eset; s a büntetési tételek aránytalanok. S mily szánalmas keretben mozog ezzel szemben a revízió címén kürtölt kis

novella. S szakbeli szempontból mennyi gyarlóság ily kicsinyke helyen!

Igazságügyi állapotaink kétségbeejtők. Jogéletünk egy darab középkor. A közönség fellázadna, ha ismerné. S tizenöt évi tespedés és annyi remény után ismét csak kapkodásból, kiségitő kísérletezések és törpeségekből áll az „új aera!”

IV.

Szilágyi beváltatlan váltói.

Vártuk, hogy első dolga lesz: légből röpiteni a ministeri bíraskodást, a jog oltárait a rendőri lak-tanyákból s a közigazgatás előszobáiból helyükre visszaállítani, és eltörölni az árvaszékeket. A bírói hatalomkör restituálása helyett oly muszka szellemű nyilatkozatot hallottunk tőle a bíróságokról s a bírói ítéletekről; mely soká fog a jogászok füleiben csengeni.

A polgári törvénykönyv kodifikációjára nézve még az egységes elvek megállapítására sem hívta meg a szakembereket. A polgári törvénykönyv kodi-fikációjára nézve tehát még a kezdetnek kezdetén sem vagyunk.

A bűnvádi eljárás kodifikációja egyetlen lépéssel sem haladt előbbre. Ezen téren a Fabinyi-féle javaslat elejtésén kívül semmit sem tett. A húsz hónap egy-szerűen elveszett.

Még a sajtóügyi eljárást sem reformálta.

Az esküdtszék kérdésén úgy siklik át, mint a hal a hálózaton. Pedig politikai szempontból is szükségünk van ezen intézményre, mert a magyarságnak új erőforrásokat nyitna, s mert a közigazgatás államosításának lényeges előfeltétele.

A polgári eljárások újjáteremtésének nagy koncepciója helyett kávéskanálnyi csonka szóbeliséget ad, emészthetlen fölvegyítésben, mely népünkkel az egész szóbeliséget kigúnyoltatni s megutáltatni fogná.

Hol késik az annyira hangoztatott börtönügyi reform ? Hol az ügyvédség szervezeti törvénye ? A pragmatika? A kiszabadítás az ügyviteli szabályok útvesztőjéből? Még az ügymenet egyszerűsítésére sem történt semmi. Az a sok kimutatás, mi miatt a megboldogult Paulert kinevették, ma is járvány nálunk; csak hogy ma még komikusabb, mert kiki azt írja bele, amit akar: nincs senki, aki ellenőrizné. Az ellenőrzés gyakorlása egyáltalában mintha megszűnt volna a ministeriumban. Ily kicsiségekre ő nem ér rá. Pedig botrányos dolgok történnek egyes törvényszékeknél, sőt az „Ügyvédek Lapja” Szilágyi ministersége alatt külön állandó rovatot nyitott: „Azok a vidéki bíróságok!” s ott van a „Jog” ez. lap „Sérelmek” rovata. De mi Szilágyinak a szakbeli sajtó!

V.

Szilágyi, a burokraták.

Szeszély után indul, hol közügyekről van szó. Így szaktanácskozmányt hívott össze az ügyészi szervezet tárgyában, és nem hívta meg – a főügyészt! Még pedig személyes bosszúból, mert hajdanában Bittónak Kozma Sándor nem őt, hanem Csemegit ajánlotta államtitkárnak.

Terminust nem ismer. Audienciái híresek arról, hogy majd meg nem tartja, majd pedig kitűzi s nem jelenik meg. Magához rendeli az embereket, s ha jönnek, nem találják. A jogászvilág legelső férfiai a legfontosabb közügyekben hetekig kénytelenek futkosni, míg színe elé kerülhetnek. Valóságos igazságügyi Dalai Láma, kit nem szabad látni, csak imádni.

Első naptól fogva magába zárkózott volt. A titkolódzás minisztere. Terveibe senkit sem avat be.

S rendkívül gyanakvó, legmeghittebb embereivel szemben is. Például kinevezési ügyekben két tiszteletet parancsoló informátora van, Karap Ferencz és Szabó Miklós; s azt mondják, ha Karap valakit ajánl s Szabó közömbös vagy megfordítva, akkor hisz; de ha mindketten ugyanazt dicsérik, nincs eset rá, hogy kinevezze az ajánlottat.

Hivatalos érintkezéseiben kíméletlen. Egész mi-

nisteriumában feszült hivatali légkör uralg. Mindenki fázik a vele való érintkezéstől, a nyílt véleménynyilvánítástól, mert senki sem akarja magát kitenni a lehurrogatásnak.

Január közepén vagyunk s a budapesti kir. tábla bírái meg nem tudhatják, hogy köztük ki marad Budapesten, ki fog vidékre küldetni, s hova? Elég kegyetlen már maga a törvény. De úgy amint azt a minister kezeli, barbárság. Az állam szolgálatában évtizedek óta kiérdemesült hivatalnokokról, itt letelepült bírákról van szó, kiket ekként már egy év óta bizonytalanságban s izgatottságban tart. Ha neki nincs családja, másnak van. A családi és vagyoni viszonyok rendezéséhez pedig idő kell. S az új otthont is elő kell készíteni. Vén fát sem lehet egy pillanat alatt kivágni s átültetni. A szeszélyre vagy a véletlenre kívánja bízni a minister úr a választást, hogy utolsó perczre halasztja?

Ha nem volnának oly elkeserítők a közjogi sérelmek, melyeket legújabbí javaslata a konszularis bíraskodásról (a sajtó közleményei szerint) tartalmaz: ez a javaslat vigaszul szolgálhatna a jogászságnak, mert könnyen lehet, hogy az őt Fabinyi sorsára fogja juttatni.

VI.

Szilágyi a lejtőn.

Szilágyi nincs helyén. Ő fitymálja az igazságügyérséget, az egész igazságügyet a jogászokkal együtt. Ezeknek ujjongása első percztől fogva önámítás volt.

A hatalom másfél évtizeden át elhanyagolta az igazságügyet, üldözte a jogot. Hol volt akkor Szilágyi? Ezen korszakban sohasem láttuk az igazságügy védői között. A jogászok fájdalmait hidegen hagyták. Egész karrierjét a jognak köszöni ugyan, de attól a percztől fogva, hogy a politikai térre lépett, az igazságügy kicsi volt becsvágyának.

Lelke kétszer lángolt fel jogászi tűzben: pályája kezdetén, mikor ismeretlen nevét a jog zászlóján tette ismertté; s húsz évi válás után, mikor a megvetett jog bársonyszékkel kínálta.

De e tárcza csak eszközül szolgált arra, hogy tartomány legyen a hatalom egy prokonzulja számára.

Szilágyi egy kényszerűségből igazságügyi hámba fogott politikus, ki, ha a politika untatja, vagy budgetvita közeledik, kénytelen-kelletlen észre veszi, hogy ő tulajdonképpen nem politikai pártvezér, hanem szakminister.

Azonban nem veszi észre azt, hogy igazságügyi tönkje reputációját is eltemeti. Mert ha a minister nem tartja meg, a mit a politikus ígért: a minister és a politikus tekintélye foszlányokra szakad.

Ő még mindig úgy lépdegél, mintha saját élő emlékszobra volna, de ha megtapintaná a közvélemény üterét, rájönne, hogy már a politikusok is kiábrándultak.

Kezdik bírálni. S ezzel már a Nemezis kezében van.

Ádáz küzdelmet folytatott a Tisza-kormány ellen, s megkegyelmezett neki, mikor az kegyelmessé tette.

Oldalához csatolta a mérsékelt ellenzék zászlóját, s átszökött az ellentáborba.

Tisza Kálmán befogadta, hogy megerősödjék általa, s ő kiintrigálta (hál' Istennek!) Tisza Kálmánt.

A többség azt remélte, hogy benne mindig szókézs viadort nyer, ki nehéz politikai helyzetekben lefogja gyúrni az ellenzéket: s tapasztalnia kell, hogy ő a legnémbőbb minister.

Ha az indus valakit ajándék által megölni akar, fehér elefántot ajándékoz neki, ez széttapos s elpusztít mindent maga körül. Szilágyi a fehér elefánt, melyet Tisza a Szapáry-kabinetnek hagyott. Mert a hova Szilágyi lép, ott bomlás indul meg.

A helyett, hogy a házban az ellenzékekkel birkózék: saját pártjában érvényesíti bomlasztó erejét.

A magyarok Istene segítse ebben!